

Dyslexiewijzer Lorentzschool

1. Dyslexiebeleid op de Lorentzschool.

De term dyslexiebeleid reserveert de Lorentzschool voor de handelwijzen rond kinderen die een structureel zwakke schriftelijke taalontwikkeling laten zien, d.w.z. kinderen wier ontwikkeling op het gebied van het technisch lezen, de spelling en schriftelijke uitdrukkingsvaardigheid ('stellen') grote en hardnekkige problemen opleveren.

Dit levert voor onze school de volgende omschrijving van dyslexiebeleid op:

“Dyslexiebeleid houdt op onze school in dat het schoolteam op structurele wijze denkt over dyslexie en dat alle leerkrachten moeite doen het dagelijkse onderwijs aan dyslectische leerlingen zo goed mogelijk af te stemmen op hun leerstoornis en de onderwijsbelemmeringen die deze met zich meebrengen”.

De leerkrachten maken bij de start van het schooljaar een begeleidingsplan voor de dyslectische leerlingen.

Een dergelijke omschrijving accentueert de twee uitgangspunten kennis van en handelen naar. Voor onze teamleden is het belangrijk zoveel kennis te hebben dat zij naar ouders toe relevante informatie kunnen verstrekken. Nog belangrijker voor hen is dat zij optimaal kunnen handelen bij dyslectische kinderen.

Voor onze school is de kern van de zaak het daadwerkelijk aan de slag zijn met de (potentieel) dyslectische leerling zelf. Schoolbeleid heeft naar onze smaak vooral betekenis als er een taakgerichte benadering uit blijkt om dyslectische kinderen zo goed mogelijk op te vangen in het onderwijs:

- (1) zo snel mogelijk bereiken van een zo hoog mogelijk niveau van technisch lezen en spellen
- (2) leren omgaan met een laag niveau van automatisering (compensatie en dispensatie)
- (3) voorkomen van een stagnatie in de algemene ontwikkeling in verhouding tot het geheel van de individuele mogelijkheden en
- (4) voorkomen of verminderen van sociaal-emotionele gevolgen van de lees- en spellingproblemen.

1.1 Wat is dyslexie?

Uitgangspunt voor onze school vormt de brochure van de Stichting Dyslexie Nederland. Wij hanteren dan ook de daarin gestelde definitie. Deze luidt als volgt:

“Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau”.

(definitie SDN, versie 2003)

De Lorentzschool kijkt als eerste naar de drie belangrijke signalen, te weten:

- drie opeenvolgende E-scores bij toetsmomenten bij de DMT en/of spelling.
- hardnekkigheid, onvoldoende vooruitgang, bij voldoende systematische en taakgerichte hulp door interventies van de leerkracht en/of RT.

- een discrepantie met rekenen/wiskunde en begrijpend lezen resultaten.

Daarnaast kunnen er aanwijzingen zijn zoals:

automatiseringsproblematiek bij optellen en aftrekken onder de tien en het aanleren van de tafels, familiair voorkomen, onthouden van namen, dagen van de week, maanden en kleuren, het spiegelen van cijfers en letters, het omdraaien van getallen, de p,d,b verwarring, en een trage taalontwikkeling.

Noot: Uit recent onderzoek blijkt, dat 3,5% van de leerlingen op de basisschool dyslectisch is. Voor deze kinderen is uitgebreid diagnostisch onderzoek noodzakelijk, waarna gespecialiseerde behandeling nodig zal zijn. (zie 1.10 dyslexie in de zorgverzekering)

1.2 Wie doet op/vanuit Lorentzschool uitspraken over dyslexie?

Omdat dyslexie niet zo eenvoudig is vast te stellen, zijn wij zorgvuldig bij het gebruik van deze term als diagnose in onze school.

Op de Lorentzschool is een beperkt aantal leerkrachten, dat een uitspraak doet over dyslexie:

- de intern begeleider
- de remedial teacher

Zij zullen logischerwijs in onderkende zin spreken over ernstige Lees en SpellingsMoeilijkheden (LSM) en kunnen in het verlengde daarvan *vermoedens* aangegeven van een dyslectische problematiek. Zij zijn vertrouwd met dyslexie en hebben veel casussen gezien, kunnen meestal 'op gevoel' wel aangeven dat er dyslexie aan de orde zal zijn. Toch zullen zij dan geen stellige uitspraken naar derden (bijvoorbeeld ouders) doen.

Omdat onze intern begeleiders, RT-ers kennis en inzichten bezitten op het gebied van dyslexie, vinden wij het zeker verantwoord de aanwezigheid van *dyslectische verschijnselen* te onderkennen en ons af te vragen of er sprake zou kunnen zijn van dyslexie.

Vanuit de school wordt er pas over dyslexie met betrekking tot een leerling gesproken als er *volwaardige diagnostiek* heeft plaatsgevonden (dus met de verklarende component) en de onderzoeker het diagnostische oordeel dyslexie heeft gegeven.

1.3 Hoe spreekt de Lorentzschool over dyslexie met ouders?

Leerkrachten en intern begeleiders komen tijdens zorggesprekken bij ernstige en hardnekkige LSM al gauw in de situatie dat er over (mogelijke) dyslexie wordt gesproken.

Zij zullen in deze zogenaamde zorggesprekken de ouders direct duidelijk maken hoe de school denkt over en handelt bij dyslexie (ook al is het nog niet vastgesteld bij het desbetreffende kind). In dat gesprek zal door de school op basis van kennis, inzichten en afspraken worden gecommuniceerd.

In de zorggesprekken worden de *drie belangrijkste criteria* besproken: drie opeenvolgende zwakke lees- en / of spellingprestaties op de CITO lees- en spellingtoetsen (D/E scores), de hardnekkigheid van de problematiek en een duidelijk verschil met de CITO begrijpend lezen en rekenen-wiskunde toetsen.

De Lorentzschool zal in voorkomende gevallen informatie over dyslexie, de dyslexiewijzer en het begeleidingsplan aan de ouders geven, zodat ouders inhoudelijk geïnformeerd zijn over het dyslexiebeleid op de Lorentzschool. Tevens wordt op deze manier verwezen naar websites zoals: www.masterplandyslexie.nl en www.klokhuis.nl

1.4. Doorgaande globale lijn voor de begeleiding van dyslectische kinderen.

Algemeen

De leerkracht is de eerstverantwoordelijke voor het onderwijs en de zorg aan de leerlingen. Door middel van een zorgvuldige overdracht die ieder jaar plaats vindt voor aanvang van het schooljaar, worden gegevens over leerlingen overgebracht van het ene leerjaar naar het anderen. Omdat wij gedigitaliseerde toetsen gebruiken, is deze informatie door de jaren heen toegankelijk voor de verschillende leerkrachten die lesgeven aan dezelfde leerling. Daarnaast wordt binnen de Lorentzschool de doorgaande lijn voor zorgleerlingen bewaakt door de interne begeleiders. Zij voeren door de jaren heen de gesprekken met de ouders en volgen de testresultaten. Zij zorgen ervoor dat kennis niet verloren gaat en informatie toegankelijk blijft.

Groep 2

Taalontwikkelingsproblemen hebben onze aandacht. We besteden aandacht aan beginnende geletterdheid. Te verwachten problemen op lees-spellinggebied zijn op zich geen aanleiding om een leerling in groep 2 te houden; goede pedagogisch-didactische toegankelijkheid is hier juist een argument om de lees-spellingproblematiek in groep 3 vol onder ogen te krijgen zodat een (eventueel noodzakelijke) doublure daar wordt genomen.

Groep 3

In groep 3 is het voor enkele kinderen “erop of eronder” voor wat betreft het leren lezen en spellen. De LSM wordt ten volle duidelijk en de vermoedens van dyslexie nemen duidelijker vorm aan; gesprekken met ouders zullen daar ook meer over gaan. Het reguliere lees-spellingonderwijs kan onder druk komen te staan waarbij extra leerhulp (taalklas) en allerlei didactische maatregelen nodig worden (bijv. de ouders inschakelen voor extra leesondersteuning thuis).

Groep 4

In de groep 4 en 5 ligt het zwaartepunt van onze inspanningen om de lees- en spellingprocessen voldoende op gang te krijgen bij kinderen met LSM en (potentiële) dyslexie. Op leesgebied gaat het in dit stadium zowel om het verbeteren van de prestaties op het gebied van de woordherkenning als het tekstlezen.

Wij zetten alle beschikbare middelen in om de leesvaardigheid zodanig te ontwikkelen dat de leerling leesttechnisch meekan in de taalmethodes en bij het begrijpend lezen. Veel extra oefen- en trainingsmogelijkheden doen hier het werk maar het zorgsysteem van onze school (handelingsplanning in en buiten de groep en de ‘remedial teaching’) wordt hierdoor zwaar belast.

Op spellinggebied gaat het om het verkrijgen of het verbeteren van de greep op de basisletterkennis (alle klank-tekenkoppelingen, dus ook de bijzondere klankgroepen), maar extra inspanningen op leesgebied gaan voor het spellen (spellen ‘heeft meer tijd’).

Relatief veel kinderen worden gaandeweg groep 4 aangemeld voor onderzoek naar de leerproblematiek; de wens om te weten dat het kind dyslectisch is, neemt toe. Onze inschatting wordt ook gemakkelijker. De kern van de vraag naar onderzoek ligt in het begrip *handelingsverlegenheid*. Er zijn kinderen die erg traag en moeizaam vorderen onder de reguliere en extra leerhulp van alle betrokkenen. Als zo’n leerling langzaam maar gestaag vordert (maar tegelijk verder ‘achterop raakt’ bij de gemiddelde leerling), op andere vakken dan technisch lezen en spellen (met name rekenen-wiskunde, liefst ook begrijpend lezen)

normaal vordert en hij/zij in sociaal-emotioneel opzicht voldoende 'in orde' blijft, is het doen van onderzoek – althans op dit moment - niet nodig. Wij hebben immers rond de leerling alles in de hand.

Zijn of raken wij *wel handelingsverlegen* (of onzeker) dan ligt onderzoek zeker voor de hand met de vraag aan de externe onderzoeker om adviezen en ideeën te geven teneinde het vastzittende didactische proces nieuwe impulsen te geven.

Groep 5

In groep 5 blijven onze inspanningen om de leesvaardigheid op tekstniveau te verbeteren primair; het nastreven van een zo hoog mogelijk AVI-niveau blijft de kern van de zaak; waar mogelijk moet het verbeteren van de woordherkenning nog worden voortgezet.

In grote lijnen gelden dezelfde redeneringen als voor groep 4. De genoemde *handelingsverlegenheid* treedt over het algemeen in de groepen 4-5 op. Het komt er feitelijk op neer dat als wij gaandeweg groep 5 niet handelingsverlegen zijn geraakt, wij geen aanleiding meer hebben om te investeren in psychodiagnostisch onderzoek bij de leerling. Als de ouders, op eigen initiatief desondanks (nog steeds) een verklarend onderzoek ambiëren, dan zal de Lorentzschool de externe instantie adviseren waar zo'n onderzoek efficiënt en tegen acceptabele kosten wordt uitgevoerd.

Meer nog dan in groep 4 zal het beeld duidelijk zijn geworden dat er sprake is van een dyslectische leerling en dat deze als zodanig wordt benaderd door ons zorgsysteem en de groepsleerkrachten.

Er ontstaat in groep 5 een beter beeld met betrekking tot de verdere ontwikkeling van de spelling. De verhouding tussen de beheersing van de basisspelling (eenlettergrepige woorden) en die van de regelgebonden, meerlettergrepige woorden wordt duidelijker; er kunnen betere plannen voor de lange termijn worden gemaakt.

Het zaakvakkenonderwijs begint nu op gang te komen en de blijvend zwakke lezers beginnen behoefte te krijgen aan leesondersteuning van de zaakvakteksten. In deze groep beginnen ook andere compensatiemechanismen belangrijk te worden, bijvoorbeeld een ruimere lees- en verwerkingstijd bij de periodieke (CITO) toetsen.

Groep 6-7-8

In de groepen 6 t/m 8 blijven wij zoveel mogelijk aandacht besteden aan het oefenen op de punten waar de leerling zwak is of nog steeds blijft. Niet aflatende handelingsplanning en extra leerhulp hebben nog veel waarde, maar de ervaring leert dat er – vooral na jarenlange behandeling – bij de school en/of de leerling 'moeheid' gaat optreden.

Maatregelen ter *compensatie* van de onderwijsbelemmeringen die de zwakke ('achterblijvende') niveaus voor technisch lezen en spellen teweeg brengen, schuift steeds centraler in het beeld van het zorgsysteem van onze school en het dagelijks handelen van de leerkracht. "Meer tijd" en "minder werk met een goed kwalitatief niveau" zijn hier nu de twee hoofdmaatregelen. Ook *dispensatie* komt in beeld, d.w.z. het ontslagen worden van bepaalde taken of werkomstandigheden.

1.5. Welk toetsbeleid voert de Lorentzschool in verband met dyslexie (en LSM)?

De Lorentzschool voert een toetsbeleid waarbij wordt gestreefd naar een minimum aan toetsmomenten voor leerlingen die zich normaal of goed ontwikkelen. Voor kinderen met LSM / dyslexie wordt dit aangevuld met meerdere toetsmomenten

1.6. Hoe past de Lorentzschool het onderwijs aan voor dyslectische leerlingen?

Wij zetten alles op alles om zorgleerlingen in het reguliere programma te behouden. Deze opstelling vraagt veel van het kind. Wanneer blijkt dat de draaglast de beschikbare draagkracht van een kind te boven gaat en het welbevinden zichtbaar vermindert, zal de school in overleg met ouders het kind loskoppelen uit het reguliere programma en een eigen leerroute samenstellen.

De leerkracht stelt, ondersteund door IB en RT een handelingsplan op, dat in principe in de groep en zonodig ook buiten de groep wordt uitgevoerd. Voor een cluster leerlingen met eenzelfde problematiek wordt een groepshandelingsplan opgesteld. De Lorentzschool heeft de hulp van remedial teachers met name ingezet voor leerlingen met een ernstige leerproblematiek. Die intensieve leerhulp concentreert zich in de groepen 3-4-5 en krijgt vervolgens in de bovenbouw meer het karakter van 'onderhoud'.

Ouders worden over de inhoud en looptijd van een handelingsplan geïnformeerd en paraferen het voorgelegde stuk. Ouders kunnen zonodig gevraagd worden om te participeren in de uitvoering van de werkzaamheden m.b.t. spelling en voorbereiden van teksten voor de zaakvakken.

Ons uitgangspunt bij de afname van periodieke toetsen is dat dyslectische leerlingen zoveel mogelijk zelfstandig de onderdelen van een toets maken. Daarnaast passen wij waar nodig de toetsen aan aan de mogelijkheden van de leerlingen door bijvoorbeeld gebruik te maken van vergrote of gesproken versies.

Tal van *compenserende en dispenserende* maatregelen behoren tot de mogelijkheden: tijdsverlenging bij toetsen waarbij veel gelezen en geschreven moet worden, flexibel omgaan met bij spellingfouten, eventueel mondeling afnemen van toetsen, speciale voorzieningen zoals de Daisyspeler, een tafelkaart bij automatiseringsproblemen, het werken op kopieën, het inzetten van de computer.

De school houdt rekening met het maken van de entreetoets / eindtoets. Het uitgangspunt is dat de kinderen deze toetsen op eigen kracht maken, dus zelfstandig, zonder steun van buiten en met zoveel tijd als nodig is voor een volledige uitvoering van alle deelttoetsen.

We geven de dyslectische kinderen tijdscompensatie, de dyslectische kinderen met leesproblematiek een vergrote versie en de dyslectische kinderen met een leesniveau lager dan AVI 9 / AVI E7 een gesproken versie. De Lorentzschool volgt de richtlijnen van cito die aangeven bij de entree- en eindtoets het gebruik van een tafelkaart en een rekenmachine niet toe te staan.

1.7. Wat biedt de Lorentzschool aan informatie en ondersteuning aan dyslectische leerlingen?

De Lorentzschool probeert bij dyslectische kinderen (gaandeweg) de acceptatie en het zelfverantwoordelijk handelen te stimuleren en te ondersteunen. De leerling moet leren omgaan met de beperking in zijn presteren en de belemmeringen die dit tot gevolg heeft voor de verdere schoolloopbaan.

Dyslectische kinderen moeten hun leerproblemen leren onderkennen en accepteren. Dit om verdere teleurstelling en frustratie te voorkomen. De kinderen moeten handreikingen krijgen voor het omgaan met hun leerproblemen. Dit kan door de kinderen te informeren over de oorzaken en de effecten van de leerproblemen. De Lorentzschool heeft hiervoor het psycho-educatie programma 'Wat is dyslexie' van Eduforce.

De school beschikt over documentatiemateriaal rond dyslexie om kinderen in de gelegenheid te stellen een spreekbeurt te houden of een werkstuk te maken over deze problematiek.

De school heeft dyslexiesoftware voor voorlees-, schrijf- en spellingondersteuning (Sprint plus). Het inzetten van deze software verloopt op dit moment met vallen en opstaan. Het gebruik van de Daisyspelers behoort tot de mogelijkheden.

1.8. Hoe trekt de Lorentzschool externe hulp en ondersteuning aan voor dyslectische leerlingen?

De Lorentzschool doet een beroep op OnderwijsAdvies (OA) wanneer er sprake is van handelingsverlegenheid. Handelingsadviezen kunnen het vastzittende didactische proces nieuwe impulsen geven.

In het geval dat ouders zelf initiatieven willen nemen adviseert de school desgewenst over instanties of personen voor onderzoek of begeleiding van (potentieel) dyslectische kinderen. Wij zijn graag bereid om met deze instanties en personen informatie te delen en te overleggen over de handelingsadviezen.

De Lorentzschool kan ouders "hulptroepen" adviseren. Er is dan sprake van zeer ernstige dyslexie. De Lorentzschool geeft op deze manier aan, dat de problematiek de op de school beschikbare zorg en ondersteuning te boven gaat.

1.9. Zorgt de Lorentzschool voor een dyslexieverklaring?

De Lorentzschool zorgt voor een dyslexieverklaring:

- wanneer er sprake is van *handelingsverlegenheid*. De school zal OnderwijsAdvies verzoeken een psycho-diagnostisch onderzoek te verrichten naar de aanwezigheid van dyslexie. Bij de verslaggeving wordt in voorkomende gevallen een dyslexieverklaring opgesteld.
- wanneer een leerling voldoet aan de criteria van de zorgverzekeringswet zal de school de poortwachterfunctie vervullen (zie 1.10 dyslexie in de zorgverzekeringswet)

De school kan op verzoek van de ouders in andere gevallen meewerken aan het verkrijgen van een dyslexieverklaring. De school verstrekt dan bijvoorbeeld toetsgegevens en handelingsplannen aan derden. Het initiatief voor het aanvragen van de verklaring ligt bij de ouders, zij dragen ook de kosten.

1.10 De vergoede dyslexiezorg.

De zorg voor kinderen met ernstige enkelvoudige dyslexie (EED)-vergoede dyslexiezorg in de leeftijd van 7 t/m 12 jaar- valt per 1 januari 2015 onder de jeugdwet. Gemeenten krijgen vanaf dan de taak om deze zorg te organiseren en te financieren. Tot 1 januari 2015 was dit een taak voor de zorgverzekeraars.

Enkelvoudige dyslexie wil zeggen dat er bij deze kinderen naast dyslexie, geen sprake is van een of meer andere (leer) stoornissen. Dit wordt ook wel co-morbiditeit genoemd. Het gaat dan vaak om stoornissen die bovengemiddeld vaak samen met dyslexie voorkomen. Een dergelijke stoornis hoeft geen gemeenschappelijke oorzaak te hebben met dyslexie, maar wel een negatieve invloed op de prestaties op lezen spellen van de dyslectische leerling. De stoornis heeft dus wel een zekere relatie tot dyslexie en/of leervaardigheden; een gebroken been wordt niet gezien als comorbiditeit. Het is aan de diagnosticus aan de zorgkant om te bepalen of er sprake is van co-morbiditeit.

Ernstige dyslexie wordt vastgesteld door de diagnosticus. Een dyslexieverklaring betreft vaststelling van dyslexie maar niet per definitie ernstige dyslexie. Het percentage kinderen met ernstige dyslexie wordt geschat op 3,5%

De scholen hebben de rol van poortwachter.

De poortwachterfunctie van de Lorentzschool bij deze vergoeding van diagnostiek en behandeling bestaat uit het signaleren van die kinderen waarbij sprake is van (ernstige) dyslexie. Via signaleren en intensief begeleiden stelt de Lorentzschool de leerachterstand en didactische resistentie vast.

De achterstand wordt vastgesteld d.m.v. drie achtereenvolgende meetmomenten.

Didactische resistentie betekent dat ondanks adequate leerhulp de leerling bij de zwakste 10% van de lezers en / of spellers blijft behoren.

Op basis van het leerlingdossier stelt de Lorentzschool in samenwerking met de ouders een onderbouwde motivering op voor het vermoeden van (ernstige) dyslexie.

Het is niet de school die het dyslexieonderzoek aanvraagt. Dit doen de ouders. De ouders zijn in principe vrij in de keuze van de diagnosticus/behandelaar waar zij hun kind aanmelden.

In de praktijk zal de Lorentzschool gezamenlijk optrekken met de ouders. Ouders zijn dan de aanmelder en de Lorentzschool de verwijzer.

Instellingen die diagnose en behandeling van ernstige dyslexie kunnen uitvoeren zijn: het IWAL, het Regionaal Instituut voor Dyslexie en OnderwijsAdvies. OnderwijsAdvies maakt deel uit van Onderwijszorg Nederland (ONL).

De Lorentzschool beveelt OnderwijsAdvies aan wegens de goede ervaringen en structureel overleg over de afstemming van de behandeling. Daarnaast vindt de Lorentzschool de nabijheid een voordeel. Bovendien heeft de Lorentzschool een goede samenwerkingsrelatie met OnderwijsAdvies.

